

TIMO TANNINEN

SOIDENSUOJELUALUEIDEN HOIDON JA KÄYTÖN SUUNNITTELU MANAGEMENT OF FINNISH PEATLAND CONSERVATION AREAS

Tanninen, T. 1987. Soidensuojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelu (Management of Finnish peatland conservation areas). — *Suo* 38: 71—73. Helsinki.

All 102 peatland conservation areas in Finland are administrated by the National Board of Forestry. In most of these areas commercial forestry is forbidden by law only on the peatlands, but not on the surrounding mineral soil. The principles for the forestry use of the reserves are described in management plans, which are drawn up by the National Board of Forestry and confirmed by the Ministry of Environment. According to these plans, the forestry use is adapted so as not to endanger the aims of the peatland conservation.

T. Tanninen, National Board of Forestry, Office for National Parks, P.O. Box 233, SF-00121 Helsinki, Finland.

JOHDANTO

Soidensuojelualueiden tarkoituksena on säilyttää soillamme tavattavat eliölajit, näytteet niiden muodostamista eliöyhteisöistä ja elottoman luonnon muodostumista sekä maisemakokonaisuuksista. Suojelun tärkein keino on suon luonnonmukaisen vesitasapainon säilyttäminen. Niinpä säädökset kieltävät mm. ojituksen, maa-aineisten ottamisen sekä turveilla olevan puuston hakkaamisen.

Suomessa on tällä hetkellä 102 lakisääteistä soidensuojelualuetta (kuva 1). Ensimmäiset 59 aluetta muodostettiin 1. 1. 1982 voimaan astuneella lailla ja 43 seuraavaa asetuksella, joka tuli voimaan 1. 11. 1985. Alueiden yhteispinta-ala on noin 78 000 hehtaaria. Kaikki yllämainitut alueet ovat metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa.

Metsähallitus laatii kullekin soidensuojelualueelle tarvittaessa hoito- ja käyttösuunnitelman, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Suunnitelmien teon tekee vaikeaksi se, että säädökset sallivat useimmilla soidensuojelualueilla kivennäismaiden metsätaloudellisen käytön. Siten on pystyttävä yhdistämään suoluonnon kaikkien osatekijöiden suojelu ja kivennäismailla harjoitettava metsätalous samalla alueella. Suojelutavoitteet eivät saisi vaarantua, mutta toisaalta ei saisi asettaa sellaisia rajoituksia, että metsätalouden harjoittaminen käytännössä tulisi mahdottomaksi tai kannattamattomaksi.

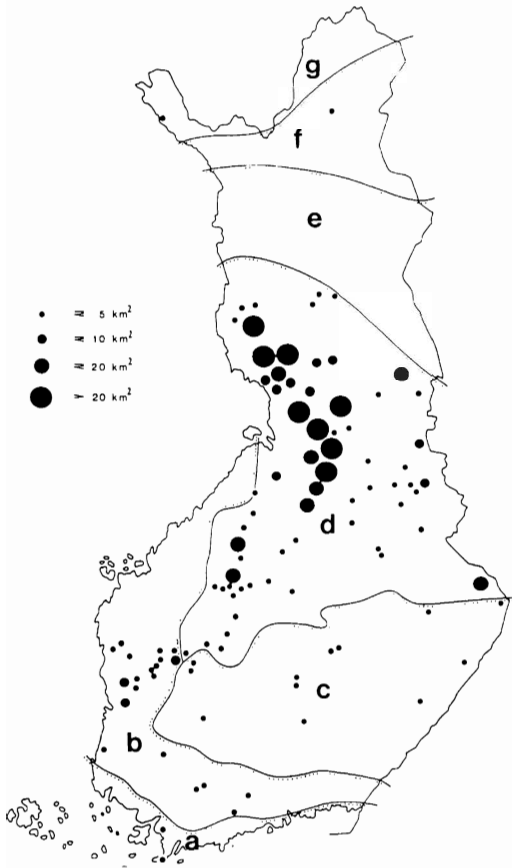
Muuten alueen hoidon ja käytön suunnittelu soidensuojelualueilla ei ole yhtä vaativaa

kuin esimerkiksi kansallispuistoissa. Tämä johtuu soidensuojelualueiden pienemmän koon lisäksi ennenkaikkea siitä, että niillä ei panosteta yleisöpalveluun samalla tavalla kuin kansallispuistoissa. Ainoastaan vilkasliikenteisten teiden varsilla tai taajamien läheisyydessä sijaitseville alueille rakennetaan yksinkertaiset yleisöpalvelurakenteet. Nämä koostuvat yleensä opastustaulusta ja rengasmaisesta pitkospolusta. Jokamiehen oikeuksien rajoittaminen tulee soidensuojelualueilla niinkään harvoin kysymykseen.

HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMIEN LAADINTA

Yleisin syy, miksi jokin soidensuojelualue tarvitsee hoito- ja käyttösuunnitelman on se, että alueella aiotaan harjoittaa metsätaloutta. Suunnittelun pohjaksi olisi hankittava mahdollisimman hyvät tiedot esimerkiksi alueen suoeläimistöä ja -kasvillisuudesta, mutta ennenkaikkea myös kivennäismaiden eliöstöstä ja metsien tilasta. Tämä olisi olennaisen tärkeää päätettäessä siitä, miten metsiä tulisi hoitaa tai vaihtoehtoisesti ehkä kokonaan jättää metsätaloudellisen toiminnan ulkopuolelle. Vähiäisten resurssien takia etukäteistiedot kuitenkin monesti ovat puutteelliset. Suunnitelmaa laadittaessa esimerkiksi metsien luonnonsuojelullista arvoa joudutaankin useimmiten arvioimaan subjektiivisesti lähinnä puuston tilan perusteella.

Metsätalouden ja suojelun suhteen ratkaisemiseksi tehdään ensin niin sanottu osa-

Suomen 102 soidensuojelualuetta kokoluokittain ja suoyhdistymävyöhykkeittäin esitettynä. a = Saaristo-Suomen keidassuot, b = Rannikko-Suomen kermikeitaat, c = Sisä-Suomen keidassuot, d = Pohjanmaan aapasuot, e = Peräpohjolan aapasuot, f = Metsä-Lapin aapasuot, g = Tunturi-Lapin palsasuot.

The 102 Finnish peatland conservation areas presented by sizeclasses and mire vegetation zones. a = Plateau bogs, b = Concentric bogs, c = Eccentric bogs, d = Southern aapa mires (Pohjanmaa-type), e = Main aapa mires (Perä-Pohjola-type), f = Northern aapa mires (Forest-Lapland-type), g = Palsa mires.

aluejako. Tämä tarkoittaa sitä, että soidensuojelualue jaetaan toisaalta luonnontilaan jätettävään osaan ja toisaalta metsätalouden piiriin tulevaan osaan. Tämän jälkeen suunnitellaan tarkemmin kunkin osa-alueen toimintaa.

Luonnontilaan eli niin sanotuksi luonnonvaraiseksi osa-alueeksi jätetään ensinnäkin kaikki suojelualan suot. Suot määritellään kasvillisuuden perusteella. Kasvupaikka lue-

taan suoksi, jos $\geq 75\%$ aluskasvillisuuden peittävydestä on suokasvillisuutta. Soiden lisäksi luonnonvaraiseen osaan liitetään sellaisia kivennäismaita, joilla katsotaan olevan erityistä luonnonsuojellista tai maisemallista merkitystä. Esimerkkeinä voidaan mainita soiden keskellä olevat metsäsaarekkeet, ikimetsiköt, puronvarret ja lähteiden ympäristöt. Soidensuojelualan luonnonvaraisella osalla ei sallita muita metsätaloudellisia toimenpiteitä kuin metsätalosalueelta hakattujen puiden poiskuljetusta.

Metsätaloudellisen toiminnan piiriin tuleva osa suojelualueesta eli metsätalosalue koostuu niistä kivennäismaista, jotka eivät kuulu luonnonvaraiseen osa-alueeseen. Metsätaloustoiminta tällä alueella pyritään sopeuttamaan soidensuojelualan luonteeseen soveltuvaksi.

METSÄTALOUSTOIMINTA

Tärkein kriteeri metsätaloudellisia toimenpiteitä harkittaessa tulee olla, että ne eivät saa vaarantaa suojelutavoitteiden toteutumista. Tässä suhteessa erityistä huomiota kiinnitetään mm. leimikoiden sijoitteluun, maanpinnan käsittelymenetelmien valintaan ja tienrakennustekniikkaan.

Avo- ja vähäpuustoisten soiden reunametsillä on olennainen merkitys niin eliöstön suojelulle kuin suon luonnontilaisen maiseman säilyttämiselle. Siksi uudistushakkuita ei tuoda suon reunaan asti, vaan väliin jätetään sopivan levyinen reunavyöhyke käsittelemättä.

Metsämaan aurausta tehdään vain maan vesiolojen kuntoonsaattamista vaativilla kohteilla ja silloin, kun toimenpide ei vaaranna suojeltavan suon vesitaloutta. Tämä vaara on olemassa, mikäli auran vaot katkaisevat tai muuttavat huomattavan osan valumavesien virtailusta.

Metsäautoteiden rakentamista vältetään ja niiden sijaan rakennetaan talviteitä. Talvitieltä rakennetaan erikoismenetelmin esimerkiksi lunta polantamalla, jolloin suonpinta ei rikkoudu. Talvisesta tiestä kertoo lumien sulettua vain lievästi painunut suonpinta ja ympäristöön hieman vaaleampi kasvillisuus.

Edellä mainitun lisäksi metsätaloustoimintaa otetaan toki monella muullakin tavalla huomioon maiden sijainti lakisääteisellä luonnonsojelualueella. Mahdollisimman luontoystävällisiä hakkuutapoja ja metsähoitomenetelmiä käyttäen pyritään metsien monimuotoisuus säilyttämään.

SUUNNITELMATILANNE

Hoito- ja käyttösuunnitelmien laatiminen käynnistyi toden teolla vasta viime vuonna — tosin Pomarkun Isonevalle valmistui vastaava suunnitelma jo vuonna 1984. Tällä hetkellä yhdeksällä Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevalla soidensuojelualueella on ympäristöministeriön vahvistama hoito- ja käyttösuunnitelma. Suunnitelman teko on lisäksi vireillä useilla

alueilla, mm. kaikilla kolmella maamme suurimmalla soidensuojelualueella. Nämä ovat Simon ja Tervolan kunnissa sijaitseva Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat (noin 12 200 hehtaaria), kolmen kunnan eli Rovaniemen maalaiskunnan, Tervolan ja Ylitornion rajojen yhtymäkohdassa sijaitseva Kilsiaapa-Ristivuoma (noin 7 900 hehtaaria) sekä Pudasjärven Oravisuo-Näätäsuo-Sammakkosuo (noin 6 410 hehtaaria).

SUMMARY:

MANAGEMENT OF FINNISH PEATLAND CONSERVATION AREAS

All peatland conservation areas in Finland, as well as most of the national parks and strict nature reserves are administrated by the National Board of Forestry.

The peatland conservation areas are established to protect the whole peatland ecosystem including those mire landscapes with mineral soil wooded islets and border stands close to open bogs. However, the nature is not as fully protected as in national parks or strict nature reserves. In most peatland conservation areas it is possible to use the mineral soils for forestry in practice. The difficulty is how to combine forestry and nature protection usage on the same area. Some areas will be developed also for visitors, by building causeways, informationboards etc., but such areas are very few.

The relationship between protection and

forestry in a certain peatland conservation area should be described in a management plan. Where forestry is allowed, special attention is paid to nature conservation and landscape protection. For example, no clearcutting is allowed in the immediate vicinity of open bogs and cultivation of mineral soil by using the forest plough is only allowed when it is absolutely necessary for regeneration and when there is no risk that it will change the water balance on the protected peatland.

At present only 9 relatively small peatland conservation areas have management plans confirmed by the Ministry of Environment. The National Board of Forestry has, however, started to draw up plans for several other areas, including the three largest peatland conservation areas.

Received 7.VIII.1987
Approved 10.IX.1987